



Toleranční památky

Toleranční památky



Toleranční patent císaře Josefa II. z roku 1781 umožnil stoupencům evangelického vyznání zakládat církevní sbory a stavět modlitebny. To vše ovšem bylo podřízeno přísným pravidlům. Modlitebny museli budovat na odlehlých místech bez věže a zvonů. V následujících stoletích mnohé toleranční modlitebny změnil svůj vzhled, dodnes však zejména svým zasazením do přírody putají pozornost kolemjdoucích.



Toleranční památka

Daňkovice

¹ Toleranční modlitebna




První dřevěnou modlitebnu si daňkovičtí evangelíci postavili v roce 1785. Ta byla nahrazena zděnou v roce 1818. V interiéru je zachováno tradiční uspořádání mobiliáře typické pro reformovaný sbor. Stůl Páně s kazatelnou je umístěn naproti vchodu a po obou stranách modlitebny jsou dřevěné empy. Stěny v interiéru jsou zdobeny obdélnými kartušemi s biblickými citáty.



Horní Dubenky

² Toleranční modlitebna




 Protestanství má v okolí Horních Dubenek bohatou předtoleranční tradici. Po vydání Tolerančního patentu nebyl v Horních Dubenkách povolen samostatný sbor, a proto se evangelíci z okolí stali součástí luterského sboru ve Velké Lhotě u Dačic. Neustále však usilovali o sbor vlastní, což se jim podařilo roku 1783. Jednoduchá stavba obdélníkového půdorysu je letopočtem nad vchodem datována do roku 1786. V roce 1856 byla nad vstupní průčelí dostavěna zvonice. Na rozdíl od ostatních modliteben v kraji, které mají trámový strop, má modlitebna zděnou klenbu.

Horní Krupá

³ Toleranční modlitebna



 Modlitebna bez věže pochází z konce tolerančního období, z roku 1847, a postavil ji stavitel Prchal z Habru. Na rozdíl od prostých modliteben z počátku tolerančního období má zdobené průčelí, apsidu a půlkruhová okna. Většina mobiliáře pochází z první poloviny 20. století.

Humpolec

4 Toleranční modlitebna



Jedna z nejstarších tolerančních modliteben na našem území byla postavena v letech 1785–1788 dle regulí tolerančního patentu vydaného Josefem II. v roce 1781. Interiér kostela, zcela v duchu pravidel evangelické církve augšpurského vyznání, je prostý až strohý. Pozornost na sebe strhává oltář, který byl roku 1814 vyroben ve spolupráci truhláře Wagnera a malíře Výtiska. Modlitebna, situovaná na vyvýšeném místě, je obklopena vzrostlými stromy.



Horní Vilémovice

5 Toleranční modlitebna



Původní budova toleranční modlitebny s valbovou střechou pokrytou dřevěným šindelem byla postavena v letech 1784–1788. Na přelomu 19. a 20. století byl šindel nahrazen cementovou krytinou a v roce 1902 byla podle plánů stavitele Wolfa z Třebíče k modlitebně přistavěna věž s hodinami a zvony. Do modlitebny není doposud zavedena elektřina, proto v prostoru nenalezneme žádná svítidla.

Jimramov

6 Toleranční modlitebna



Reformovaný sbor v Jimramově byl zřízen roku 1782. Až do postavení modlitebny se evangelíci scházeli v soukromí. Modlitebna byla postavena v letech 1785–1786. Již od počátku toleranční doby se Jimramov stal sídlem moravského reformovaného superintendenta, hlavního představeného evangelické církve. Stal se jím Michal Blažek, potomek českých emigrantů, rodák ze Senice na Slovensku.



Krucemburk

7 Toleranční modlitebna



Kamenná modlitebna byla postavena v letech 1839–1840 podle plánu architekta Jana Wurma a nahradila původní dřevěný objekt z roku 1786. Vchod je na rozdíl od raných tolerančních staveb umístěn na kratší straně budovy. Roku 1945 byl z interiéru modlitebny odstraněn oltář a modlitebna pozbyla luterského rázu. Modlitebnu obklopuje hřbitov z roku 1863. Zvoničky plnily v obcích funkci zvukového znamení (informovaly o čase nebo varovaly před požáry či nepřátelskými vpády) a často také plnily funkci obecní kapličky. Hromadné zřizování zvoniček vyvolal tzv. „ohňový“ patent vydaný roku 1751 Marií Terezií, který nařizoval, aby v každé obci byl zvon, jenž by upozorňoval na případný požár.

Prosetín

8 Toleranční modlitebna



Modlitebna z roku 1782 je nejstarší toleranční modlitebna na Vysočině. Mluvčím a vůdčím představitelem evangeliků v Prosetíně a okolí byl strýc známého písmáka Tomáše Jurena, Martin Juren. Dne 4. ledna roku 1782 bylo u staletého dubu vyměřeno místo ke stavbě modlitebny a k jejímu posvěcení došlo 26. října roku 1782.

Moravec

9 Toleranční modlitebna



Reformovaný sbor byl v Moravči ustaven roku 1784. Prvním pastorem se stal Jan Szalatnay, původem z Miškovce. První bohoslužby vykonal 29. února 1784 ve stodole č. p. 4, kde byl také do postavení fary ubytován. Modlitebna, jednoduchá obdélníková stavba, byla postavena roku 1785. V roce 1876 byl Štěpánem Walsorem vypracován návrh na přestavbu modlitebny. Realizována byla nakonec pouze přístavba věže.

9 Náhrobky evangelické



Za modlitebnou se rozkládá hřbitov, na němž se nachází pětice kamenných náhrobků pocházejících z průběhu 19. století. Cenný soubor náhrobků je důkladně kamenicky opracován a opatřen českým textem a výzdobou, kde převládajícím dekorativním prvkem je symbol kalicha.



Strměchy

10 Toleranční modlitebna



Prostá toleranční modlitebna bez věže a s trojúhelníkovým štítem byla postavena v roce 1788. Okna byla obloukovitě zaklenuta až o téměř sto let později. Větší úprava modlitebny proběhla v roce 1881, kdy se změnilo původní toleranční uspořádání interiéru. Téhož roku byla v modlitebně položena i dlažba.

10 Náhrobky evangelické



V areálu tolerančního kostela se na hřbitově nachází dvanáct kamenných náhrobků z 19. století. Nejstarší z nich je datován rokem 1823.


Náhrobky jsou druhotně osazené u hřbitovní zdi. Častým výzdobným prvkem strměšských náhrobních kamenů je symbol kalicha.



Sázava

11 Toleranční modlitebna



 Toleranční modlitebna pochází z roku 1785. Po zrušení tolerančních nařízení byla zvětšena a v roce 1885 opatřena čtyřbokou věží v průčelí. Téhož roku byl upraven i interiér modlitebny, nově byla postavena márnice a došlo k rozšíření hřbitova.

Sněžné

12 Toleranční modlitebna

 Toleranční modlitebna byla postavena podle plánu Františka Hromádky a Jana Satorie z Nového Města na Moravě v roce 1788. V 2. polovině 19. století k ní byla přistavena věž s hodinami a zvony. V interiéru již není původní toleranční uspořádání, ze staršího vybavení se zachovaly pouze lavice. Na zdi po stranách kazatelny jsou rozsáhlé malované nápisy biblických veršů.



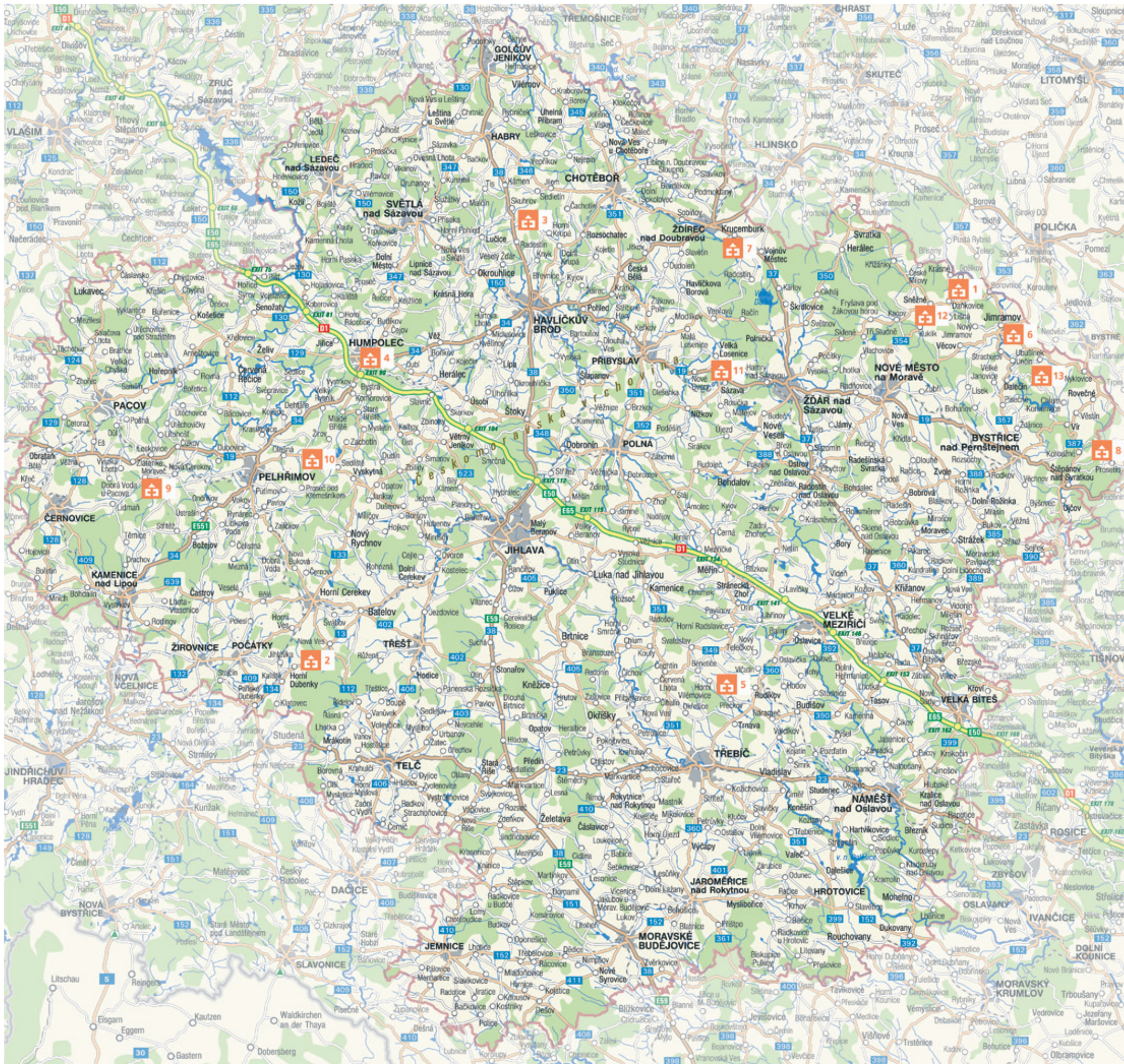
Veselí

13 Toleranční modlitebna



Evangelíci z Veselí a okolí se po vydání Tolerančního patentu přihlásili k reformovanému vyznání. Byli ovlivněni působením Tomáše Jurena, učitele, laického kazatele, spisovatele a výtvarníka. Pozemek pro stavbu modlitebny a hřbitova poskytl veselý sedlák Tomáš Břenek. Povolení ke stavbě bylo vydáno 26. května 1782. Návrh modlitebny, respektující toleranční ustanovení, vypracoval sám Tomáš Juren.





Toleranční památky prezentované v publikaci:

1. Toleranční modlitebna, **Daňkovice** 49°39'21.229"N, 16°8'52.419"E
2. Toleranční modlitebna, **Horní Dubenky** 49°15'34.845"N, 15°18'51.273"E
3. Toleranční modlitebna, **Horní Krupá** 49°40'24.127"N, 15°34'45.843"E
4. Toleranční modlitebna, **Humpolec** 49°32'20.546"N, 15°21'42.073"E
5. Toleranční modlitebna, **Horní Vilémovice** 49°17'28.405"N, 15°53'0.429"E
6. Toleranční modlitebna, **Jimramov** 49°38'8.149"N, 16°13'24.647"E
7. Toleranční modlitebna, **Krucemburk** 49°41'16.63"N, 15°50'50.74"E
8. Toleranční modlitebna, **Prosetín** 49°31'38.161"N, 16°23'44.12"E
9. Toleranční modlitebna, **Moraveč** 49°24'30.616"N, 15°4'25.599"E
Náhrobky u toleranční modlitebny, **Moraveč** 49°24'31.637"N, 15°4'23.764"E
10. Toleranční modlitebna, **Strměchy** 49°26'41.601"N, 15°18'22.465"E
Náhrobky u toleranční modlitebny, **Strměchy** 49°26'43.896"N, 15°18'24.218"E
11. Toleranční modlitebna, **Sázava** 49°33'22.32"N, 15°51'9.105"E
12. Toleranční modlitebna, **Sněžné** 49°38'45.772"N, 16°7'21.522"E
13. Toleranční modlitebna, **Veselí** 49°35'32.08"N, 16°16'34.642"E

www.dedictvivysociny.cz



Evropská unie
Evropský fond pro regionální rozvoj
Investice do vaší budoucnosti



ROP
Jihovýchod

Kraj **Vysočina**

Investice do vaší budoucnosti. Spolufinancováno Evropskou unií z Evropského fondu pro regionální rozvoj a krajem Vysočina.

Vydal: Krajský úřad kraje Vysočina, Odbor kultury, památkové péče a cestovního ruchu, květen 2011, Žižkova 57, 587 33 Jihlava, tel.: 564 602 111, www.kr-vysocina.cz

Neprodejné.